

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldeményintézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. Egyházi törvényeink 195-ik §-a. Segesvári József. — Tárca. A revideált Genesis. Dicsőfi József. — A vallásbölesészet főbb problémái és a biblia. Erdős József. — Közügyeink. A b.-sámsoni ev. ref. gyülekezet örömnapja. Somogyi Lajos. — Irodalom. — Különfélék.

Egyházi törvényeink 195-ik §-a.

I.

Ismét akadt egy §., a mely felett eltérő a vélemény, és a melylyel tisztába jönni annyival inkább szükséges, mivelhogy az a lelkészválasztási ügyek megítélésénél az egyházi bíróságok előtt többször felmerülhet.

Ez a 195. §. többek közt azt mondja, hogy a lelkészválasztási jogot azok gyakorolhatják, „kik az előző évekről egyházi tartozásaikat a választást megelőzőleg egy hónappal lerótták“.

Milyen évet ért a törvénynek ezen pontja az „előző év alatt“, egyházi vagy polgári évet-é? — azt egy szóval sem említi; erre nézve tehát részint magának a törvénynek többi ide vonatkozó szakaszaiból, részint az egyházi fizetések beszolgáltatására nézve fennálló törvényes gyakorlatból nyerünk felvilágosítást.

És ha már e törvényszakaszokat megnézzük s az egyházaknál fennálló gyakorlatot is a fizetésre nézve megtekintjük: azonnal látni fogjuk, hogy a szóban forgó törvényszakaszban az „előző évek“ mellől akár az „egyházi“, akár a „polgári“ jelző nem feledékenységből vagy tévedésből, hanem szándékosan hagyatott ki, mert ha ezen jelzők közül bármelyik ott állana, végtelen bonyodalmakra adna alkalmat.

Tudjuk ugyanis, hogy a szokásos egyházi, vagy helyesebben mondva: szolgálati év, — mely egyik helyről a másikra való költözködés könnyebbsége tekintetéből még akkor hozatott gyakorlatba, midőn az úgynevezett dislocatio korát élték, — egyik polgári évből a másikba nyúlik

át, — az elsőből 8 teljes hónapot és egy hetet, — a másodikból egy hét hijján 4 hónapot foglalván magában. Nagyon természetes, hogy ott, hol a belhivatalnok évnegyedenként vagy havonként fizettetik, a fizetési év egy a szolgálati vagy egyházi évvel, s az ilyen egyházakban nem is igen szokott lenni restáncia. De már most az a kérdés, hogy hát azon egyházakban, melyekben a belhivatalnoki fizetés nem évnegyedenként vagy havonként adatik be, hanem terményekből állván, a törvény szerint az ily fizetés beadására legalkalmasabb évszakban egyszerre, vagyis egy összegben hajtandó be, vajjon a szolgálati évet képező két polgári év közül az ily fizetés — pedig a legtöbb ilyen — melyikben válik esedékessé s a be nem fizetett tartozás hátrálékká?

Ezen kérdésre maga a törvény adja meg a világos feleletet. Az egyházi adózásról szóló 231-ik §. ugyanis többek közt így szól: „a presbyterium a kivetett tartozások beszedésére a kebelében fennálló szabály szerint egy avagy több határnapot tűz ki s a beszédést saját gondnoka avagy a kebeléből választott megbízottak által eszközli a 142. §. f), g) pontjai értelmében“, mely utóbbi törvénypontok pedig az egyházközségi gondnokokról szólván, ezt mondják: „gondoskodnak, hogy az egyes egyháztagok által fizetendő egyházi és iskolai adók, valamint a természetben teljesítendő szolgálmányok az illetők részére az egyházmegyék által meghatározandó időben befizetessenek, illetőleg beszolgáltatassanak és szükség esetében a politikai hatóságok segélyének igénybe vételével behajtassanak stb“. Végre az esperesekről szóló fejezetben a 134. §. b) pontja idevonatkozólag ezt mondja: „az esperesi látogatás figyelme és gondoskodása kiterjed a belhivatalnokok fizetése pontosan kiszolgáltatását tárgyazó kérdésekre“.

Mindezekből világos, miszerint azt, hogy az egyházi adó mikor, mely időben válik esedékessé s a be nem fize-

tett tartozás hátralékká: az egyes egyházakban s illetve egyházmegyékben fennálló gyakorlat határozza meg. Lásuk tehát már most e gyakorlatot.

Az olyan egyházakban, hol évnegyedenként vagy havonként adatik ki a belhivatalnok fizetése, miként történik az egyházi adó behajtása az egyháztagoktól, évnegyedenként-é vagy havonként, vagy pedig egyszerre? ezt nem tudom, erről tehát nem szólhatok; — de nincs is szükség rá, mert az ily egyházakban bármikor történjék a lelkészválasztás, mint fentebb mondtam, nem szokott lenni restánzia. Sokkal fontosabb dolog megtekintenünk a gyakorlatot azon túlnyomóan nagyobb számú egyházak és egyházmegyékben, hol az egyházi adó vagy belhivatalnoki fizetés egyszerre, az év ugyanazon szakaszában hajtandó be minden egyes egyháztagtól s ha az a kitűzött időre be nem adatik, azonnal hátralékká válik. Maga a törvény is, a mint az az általam idézett §§-okból kitűnik, az ily hasonlíthatatlanul nagyobb számú egyházakban fennálló gyakorlatra vagy szokásjogra (usus) volt tekintettel. Ezen egyházakban pedig a gyakorlat következő:

Az esperes minden év augusztus, vagy legkésőbb szept. havában körlevelet bocsát ki, melyben az egyházak gondnokait és előljáróit a legnagyobb részt terményekből álló fizetés ezen legalkalmasabb időszakára a törvény értelmében figyelmeztetvén, felhívja, hogy minden egyházi tartozások beszedésére és behajtására tegyék meg a kellő lépéseket. Ezen figyelmeztetést szükség esetén, ha t. i. panaszok érkeznek hozzá egyes egyházak belhivatalnokaitól, többször ismétli az őszi idő folyamán a panaszolt egyházak előljárói és gondnokaihoz, intvén őket, hogy az új év után kezdetét veendő „canonica visitatióig“ a belhivatalnokok fizetésének beszolgáltatásával épen úgy, mint minden egyéb számon kérendő szükséges dolgokkal készen legyenek. A presbyteriumok minden év őszi hónapjaiban tűznek is ki nem egy, hanem több határnapot a tartozások beadása és behajtására, sok helyen magok járván fel házanként a tartozókat, néhol pedig, a helyi szokás szerint, egy e végre kitűzött helyen vevén azokat át az egyháztagoktól. Végre a törvényszerű egyházlátogatóság megjelenésén, többek közt kérdésbe teszi azt is, ha vajjon be van-e szolgáltatva a belhivatalnokok fizetése, s ha nincs, a be nem adott részt jegyzőkönyvébe, mint hátralékot, írja be. Az egyházi gondnokok is, kik minden polgári év végén számolni tartoznak s rendszeren új évben választatnak, az ily kint maradt fizetést hivatali utódaiknak mint hátralékot adják át, melynek mint ilyenek behajtására a polgári hatóság segélye új év után azonnal kérhető, valamint a közalapi hátralékok behajtására is, melyeknek beszolgáltatási határideje szintén a polgári év végére, decz. 1-re van kitűzve a konvent által.

Segesvári József.

Tárcza.

A revideált Genesis.

Sokan, — s ezek között főtiszteletű Püspökünk s e Lap t. Szerkesztője, — óhajtották, hogy tegyem meg észrevételeimet az új Genesisre, Mózes első könyvének javított, új kiadására, mely „a központi revízió is átment“. Nem lehetett kitérnem ez óhaj elől, és pedig ímé itt a nyilvánosság előtt kívánok annak eleget tenni. Igaz ugyan, hogy én a revideáló társaságnak tagja vagyok, a kihez, — első tekintetre sokan úgy gondolnák, — nem illik saját munkájuk felett bírálatot mondani; azonban én nem így vélekedem. Szerintem egy új biblia nagyon mindenkit érdeklő közügy, melyet csak úgy lehet a nagy közönséggel megkedveltetnünk, ha kimutatjuk, hogy az nagy körültekintéssel, sok fáradtsággal és javítgatással készült, hogy az valósággal „fájdalmunk gyermeke“, s mint ilyen, lehetőleg megközelíti a jó munka eszményét s ekként elfogadásra bizton számíthat. Már ha én itt nyilvánosan elmondom elfogulatlanul saját munkánkról megjegyzéseimet, úgy hiszem, át fogja látni a t. olvasó, hogy mi nem sutytyomban dolgoztunk, nem a magunk és egymás dicsőségét hajhásztuk, hanem egymással egymást megértetve, az igazságot kerestük. Midőn tehát e sorokban rá fogok mutatni a revízió némely fogyatkozásaira, az a czélom, hogy meggyőződjék a biblia iránt érdeklődő magyar protestáns közönség affelől, hogy a revideáló bizottság az új biblia érdekében nem hallgatt el semmit, meg merte a maga észrevételeit tenni az igazság szolgálatában bármely munkatárssal szemben is, hogy így még a jónál is jobbat adhasson. Ez a nyílt, bizalmat teremtő eljárás amaz egyedüli út, mely elvezeti a revideált bibliához még azokat is, kik annak készülését gyanakodva, szorongó lelkiösmerettel nézték s talán még manapság is nézik.

Mindenekelőtt kijelentem, hogy a revideált Genesis igen jó munka, melynek háta mögött kitűnő hebraista és magyar nyelvész áll, ki teljes tisztelettel adózott ugyan a jó öreg Károlinak, de tudta teljesíteni azon kötelességet is, mit reá a 300 év alatt haladott tudomány és nyelv rovott. De fentebb azt is mondtam, hogy fogyatkozásai is vannak az új revízióknak. A ki fel tudja gondolni, hogy mily nehézséggel jár a biblia fordítása, hol nem elég csupán „olyanformát“ mondani, hanem azt és csak azt kell fordítani, a mi az eredetiben van: annak nem szükség azt sem bővebben magyarázni, hogy még ennél is nehezebb munka egy régi bibliafordítás revideálása. Itt már nemcsak kommentárokkal dolgozunk, de köt bennünket a revideálandó szöveg is, a melynek nyelvében hogy megtarthassuk az ősi, komoly, méltóságos színezetet (mert egy nem ilyen, hanem p. o. egy modern regény-nyelvű biblia szerintem épen olyan ízléstelen, sőt undorító volna, mint egy komoly, tisztos matrona egy fruska, vagy épen egy ballett-tánczosnő öltözetében), — még 2—3, sőt több régi magyar fordítást is folyton szemmel kell tartanunk. És ha ily fáradtságos, nagy figyelmet igénylő dolog a revízió, akkor nem csoda, ha az csak annak sikerül elég jól, a ki lassan, erős megfontolással dolgozik. Ezért sürgettem én mindig, hogy lassan dolgozzunk és sürgetem most is. Ne adjunk inkább semmit, mint csak egy ilyen-olyan, lehetőleg új bibliát! Ismétlem, az új Genesis nem ilyen, igen jó munka; s hogy mégis

maradtak benne hibák, ezt én annak tulajdonítom, hogy talán egy kissé gyorsan készült. De még nincs semmi baj; ha a központi revízió a maga nagyrabecsülendő képessége és tiszteletreméltó lelki ösmertessége mellett még egyszer átnézi ez „első zsemet“, én előre meg vagyok felőle győződve, hogy olyan munkát fog az új Genesisben adni, mint a melyet őnmaga is óhajtott s a minőt a magyar protestáns közönség is várt és vár.

Legyen szabad nekem is a következőkben némely változtatásokat nagybecsű figyelmébe ajánlani az általam is igen tisztelt központi bizottságnak. És pedig, miután nem is gondolhattam arra, hogy az egész nagy munkát pontról-pontra ösmertessem, csupán két részt fogok itt belőle fölvenni, u. m. az elbeszélő darabok közül a 3-dik s a költőiek közül a 49-dik részt. Előbb közlöm mindig az új, revidált szöveget s aztán (-)ben reá vonatkozó megjegyzéseimet.

De mielőtt e tulajdonképeni tárgyalásomba kezdenék, előzetesen kell érintenem két dolgot. Az egyik az, hogy összehajlítván „a központi revízió átment“ Genesis megfelelő szakaszait a Radácsi tisztelt kollégám „biblia-fordítási mutatójával“ (lásd Sárosp. Lapok 1889. 33. és 35-dik számait), kénytelen vagyok kijelenteni, hogy a levonatban (löttem fekvő új Genesis nem az ő munkája. A másik az, hogy ez új Genesisben nagyon, de nagyon vékonyan vannak felrakva a parallel helyek, a melyek pedig jól kiválasztva, felettebb megkönnyítik a biblia értelmes olvasását. Így p. o. az általam felveendő 2 részben csak egyetlen egy új ily helyet látok az új revízióba fölveve, t. i. 3. 19.-hez 2 Thess. 3. 10.-et; a többi helyek maradtak úgy, a mint a régi Károliiban álltak; legfőleg némi igazítással találkozunk (p. 3. 16.-hoz 1 Pét. 3. 6. helyett 1 Pét. 3. 5. idéztetik; ez is jobban volna így: 1 Pét. 3. 5. 6.). Magának a bibliának érdekében legyen szabad több parallel helyet kérnünk. S most lépünk közelebb tulajdonképeni munkánkhoz!

3-dik rész.

1. A kigyó pedig ravaszabb vala minden mezei vadnál, melyet az Ur Isten teremtett vala és monda az asszonynak: Csakugyan mondotta Isten, hogy a kert egyik fájáról se egyetek?

2. És monda az asszony a kigyónak: A kert fáinak gyümölcséből ehetünk.

3. De ama fának gyümölcséből, mely a kertnek közepette vagyon, azt monda Isten: Ne egyetek abból, meg se illessétek, hogy meg ne haljatok.

(Itt meg kell jegyeznünk, hogy nem értjük a nagy betűk használatát: után s e mellett a 2-dik és 3-dik vers szorosán együvé tartozván, az első után legfőleg; teendő s a második d-e-vel vezetendő be. Különben a 3-dik vers magyarosabb volna így: „de a fának gyümölcséből, mely a kertnek közepette vagyon, azt monda Isten, hogy ne együnk“ stb. Kásd Káldit).

4. És monda a kigyó az asszonynak: Bizony nem haltok meg.

2 Kor. 11, 3.

5. Hanem tudja az Isten, hogy a mely napon ejéndetek abból, megnyílnak a ti szemeitek és olyanok léstek mint az Isten, jónak és gonosznak tudói.

Ján. 8, 44.

6. És látá az asszony, hogy jó az a fa eledelre, hogy kedves a szemnek és kívánatos az a fa, mert bölcsesé tesz: szakasztá tehát annak gyümölcséből és evék és ada az ő férjének is, és az is evék.

1 Tim. 2, 14.

(A 4-dik és 5-dik vk megint erőszakosan el vannak sza-

kasztva egymástól s az elsőben: után ismét nagy betű, holott v. 6-ban ugyancsak a: után kis betű áll. Egyébaránt v. 6. az eredetihez és Károlihoz is hívebb volna így: „és látá az asszony, hogy jó az a fa eledelre s hogy kedves az a szemeknek és kívánatos az a fa a bölcseségnek megnyeréséért: szakasztá tehát annak gyümölcséből és evék, és ada vele lévő férjének is, és az is evék“).

7. És megnyilatkoznak mind a kettőnek szemei s észre-
vevék, hogy mezítelenek, figefa leveleket aggatának azért össze és körülkötöket csinálának magoknak.

2, 25.

8. És meghallák az Ur Istennek szavát, a ki hívős alkonyatkor a kertben jár vala; és elrejtőzék az ember és az ő felesége az Ur Isten elől a kert fái között.

(A 7-dik v. első fele minden tekintetben hívebben, jobban volna így: „és megnyilatkoznak mindkettőjüknek szemei és megessmérék, hogy ők mezítelenek...“. A 8-dik versben e tétel: „és meghallák az Ur Istennek szavát“, — bár régi fordításokon alapúl, határozottan hibás; mert: 1) a וַיִּשְׁמְעוּ itt = zaj, nesz, zördülés, mint Lev. 26, 36. 1 Kir. 14, 6. stb. s nem = szó, még kevésbé = mennydörgés, mint (Károli és) Komáromi Csipkés fordítja: „és hallák a Jehova Istennek szavát zengeni a kertben“, — lásd a 29-dik zsoltárban a 3-dik s köv. vket; 2) Istennek szava, szózata még csak v. 9.-ben olvasható az elrejtőzött emberhez: „hol vagy“; 3) ha Isten nem az égből jő alá, akkor Ő ott lakott az emberrel együtt a paradicsomban s ezt szem előtt tartva, a kérdéses tétel csak ilyenformán fordítható: „és meghallák az Ur Isten lépteinek neszét, ki hívős alkonyatkor a kertben jár vala“).

9. Szólítá tehát az Ur Isten az embert és monda néki: Hol vagy?

10. Ki monda: Szavadat hallám a kertben és megfélemlém, mivelhogy mezítelen vagyok; azért rejtezém el.

(A 9-dik verset kezdő szó, tekintettel az elrejtőzött emberre, sokkal jobban van Károlinál így: kiáltá; a „szólítá“ Blochtól jött be az új revízióba („Mózes öt könyve“. 1840.). A 10-dik vers a 8-dik versre tett megjegyzés szerint így javítandó: „lépteidnek neszét hallám a kertben“ stb.; ugyancsak e vers vége egyszerűen így fordítandó: „s elrejtézém!“)

11. És monda ő: Ki jelentette meg néked, hogy mezítelen vagy? Avagy talán ettél a fáról, melyről megparancsoltam volt neked, hogy arról ne egyél?

12. És monda az ember: Az asszony, a kit mellém adtál vala, ada nekem arról a fáról és evém.

13. És monda az Ur Isten az asszonynak: Mit cselekedtél? És monda az asszony: A kigyó csala meg engem, úgy evém.

Jel. 12, 9.

14. És monda az Ur Isten a kigyónak: Mivelhogy ezt cselekedted, átkozott légy minden barom és minden mezei vad között; hasadon járj és port egyél, életed minden napjaiban.

És. 65, 25. Mik. 7, 17.

15. És ellenkezést szerzek közötted és az asszony között, a te magod között és az ő magva között, az neked fejed tőri meg, te annak sarkát mardosod.

1 Ján. 3, 8.

(A 11-dik v.-ben: „És monda ő“ helyett: „És monda Ő“ irándó, Istenre utalván a névmás s így értelmesebb is a szöveg; különben e vers 2-dik felénél nem ártott volna Blocht követni e hű és jó fordításában: „tán ama fáról, a melyről meghagytam neked, hogy ne egyél, — ettél?“

A 14-dik vers Bloch után igen jó fordítás. Kár, hogy ez és a köv. 15-dik vers erőszakosan elszakasztják ismét egymástól; az ily pontozás által kezére dolgozunk azoknak, kik a szent könyv egyes verseiben mint egy-egy kész textusban gyönyörködnek nagy kényelmesen s felmentve gondolják magukat a gondolatok összefüggésének nehéz, de áldásos nyomozása alól; pedig a „bibliai theologia“ mai korában a dicta probantianak semmi értelmök nincs! Egyébaránt a 15-dik vers vége hívebb is az eredetihez és ünnepélyesebb is így: „és te (= v'attá) annak sarkát mardosod).

Dicsőfi József.

(Vége köv.)

A vallásbölcsezet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

A kijelentés szerint nevezetesen meg kellett szünnie az Isten és ember közti őseredeti viszony felbomlásának s be kellett következnie azon erkölcsi állapotnak, melyben a lélek, az Istennel való ellenségeskedés helyett állandó békességet és üdvöt élvez, vagyis meg kellett valósulnia a szentség eszméjének. A jó eme diadalának elérése úgy a kezdeményezést, mint a kivített illetőleg isteni munka, mindazáltal abban a tisztán emberinek is megvan a maga része. A megzavart normalis viszony helyreállítása csakis úgy érhető el, ha az ember az általa előidézett gonoszt, a büntetés elszenvedése által megszünteti. Mert Isten az ő szentsége ellen elkövetett bünt tétlenül nem nézheti, igazságosságának s lényének megtagadása nélkül. Ugyde a szentség eszméjének eme megvalósítására az ember merőben elégtelen, képtelen, mivel a bűn miatt épen az ellenkezőt akarja, mint a mit Isten akar s e megromlott természeténél fogva még szaporítja a bűnt, a helyett, hogy annak megszüntetésére csak gondolatig is tenne valamit. Miután hát a gonosz eloszlatatásának tényében az embernek tettleges részt kell vennie, úgyde az ember, valamint vele együtt az egész világ bűn alá záratott: csakis egy út van nyitva a menekülésre, melyet minden vallás kivétel nélkül epekedve érez, ha t. i. Isten emberré lesz és mint ember tesz eleget az emberiség helyett s helyettesítő ténye által kiengeszteli a bűn miatt felgerjedett isteni haragot s békességet, üdvöt, életet hoz létre a kárhozat és halál helyébe. Ez az istenemberi közvetítés, ez a váltság útja. A váltság pedig, melyre nézve minden más váltságban a kijelentésen kívül phantastikus képzetekkel találkozunk, nem egyéb, mint az egész világ bűnéért való megbűnhődésnek, azaz a gonosz végleges megsemmisítésének ténye, melyet véghezvitt a názáreti Jézus Golgotha keresztjén. (Naville, Le problème du mal. Paris, 1869.)

V.

A biblia.

A bibliát a maga egészében hasonlítom egy nagy terebélyes fához, melynek minden egyes része egymással és az egészszel közvetlen szerves összeköttetésben van. Itt a Genesisstől az Apokalypsisig ugyanazon egy tény mutatattik fel a legkülönbözőbb s legváltozatosabb alakban, t. i. Istennek és az embernek egymáshoz való kölesönös állandó viszonya. S miként a természeti világ múló alkotmánya Istennek hatalmát és bölcsességét hirdeti: úgy a kijelentés emez írott okmánytára a

Végzetlen és Örökkévaló akaratának csodálatra méltó romolhatatlan remeké. Ez az egyedüli és így páratlan vallási okmánygyűjtemény, mely kezdettől fogva egész befejezéséig meghatározott tervszerűségre vall. Mily korlátolt körben mozognak s mennyi fantasztikus elemet s egyveleget tartalmaznak a polytheismusnak összes vallási okmányai! A Védák, az Aveszta regékkel, a mythologiák kalandokkal, mythosokkal vannak tele s a morál előmozdítása céljából nem tudnak fel-emelőbb példákra hivatkozni, mint a herósok dicsőített tetteire. És az ember, e halhatatlanságra teremtett földi vándor nem találhat ezek közül egyikben sem állandó megnyugovást; nem ismerheti meg rendeltetési célját, nem ismerheti meg Istenét, kinek hasonlatosságára van alkotva. Egyedül a biblia tárja fel teljes mivoltában Istennek lényegét, az ember hivatását, a teremtés végecélját, az életet és igazságot. Mert kezdettől fogva mindvégig úgy terjeszti elő Isten csodálatos tökéletességeit és az embernek Istenhez való viszonyát, a mint azt a józan ész igaznak vallja, a szív megnyugtatónak találja s a mint az a világ rendiből és a történelem folyásából igazságnak bizonyíttatik be. Isten a maga örök változhatatlan lényében s az ember a maga teljes valóságában ugyanaz már a Genesisben, mint az egész írásban. Az idők évezredes folyama a bibliai istentudaton semmit sem változtatott. Nem egy sötét chaosból bontakozik ki a biblia Istene, hanem mint világteremtő és kegyelmes Atya lép fel kijelentésének első pillanatában s hű marad önmagához mindörökké. A hozzá járulhatás és vele való állandó lét eszközlése végett nincs szükség semmi külsőleges közvetítésre, papi rendre, képtelen formaságokra. Isteni lényének mása, saját dicsőségének birtokosa lép fel közbenjáróul, életet, boldogságot adandó minden ő benne hívőnek. Hol van itt szó rideg cultusformákról, élettelen üres cselekvényekről? Itt minden élet és igazság.

Igen, a biblia az élet könyve. Végtelen sokféleségben és folytonos változatoságban egy ugyanazon élet plasztikai kinyomata, egy ugyanazon szellem világos előterjesztése tűnik benne elének. A legkülönbözőbb természetű és lelkületű emberek szólalnak meg itt mindmegannyi hangokon s beszédök fenséges hármóniába olvad egybe. Mind bűnösök, mind éheznek és szomjúhozók az igazságot, mégis mindnyájan kiválasztottak, üdvörökösök. Valláikon hordozzák mintegy a világ üdvét, jelezve a jövőt, a teljességet. Ádám, Seth, Hénoch, Nóé, Sem, Ábrahám, Mózes, Dávid, Salamon és a többiek mind egyformán bűnösök. Erőtlenségükben kibeszélhetetlen csodás erő dicsőül meg. Mózes félelme eloszlik, mert Áron lesz az ő szája. Dávid bűne befedeztetik s épen ő tanítja Izraelt imádkozni. Ésaiás megfertéztetett ajakú, de mennyből eleven szén illeti száját s ő lett a próféták lánglelkű királya. (Ézs. 6, 5.). Jeremiás még ifjú s alig mer szólani s ímé az ő szájába adja ígését Jahve, melylyel gyomlál, ront, pusztít, tör, épít és plántál (1, 6. kv.). Krisztus ellensége Saul a népek ezreinek lett apostola s kiválasztott eszköz az Úr kezében. Péter megtagadja Mestert s ő lett a kőszikla, melyen felépül az anyaszentegyház. Vámszedők, halászkok, együgyűek és tudatlanok részesülnek abban a kegyelemben, hogy mindmegannyi világító szövétnek fénnyljenek a sötétben. És ezek a himnók nem zengik a magok tetteit, nem dicskednek saját bölcsességükkel, nem ragadják el hallgatóikat fenséges szárnyalású ékesszólással; minderről semmi nyom. Az ő énekök: soli Deo gloria! Egy ugyanazon lélek ereje által fentartva és vezéreltetve, noha két különböző nép nyelvén írtak, mindig a vallási és lelki élet lebeg

szemök előtt. Méltán tekinthetők írataik az istenes szent élet kútforrásai gyanánt. A mi közelebről a történeti elbeszélést illeti, ez nem bíráló, tagozó korszakok szerint rendszerezett, tudományos alakban van leírva, hanem mindig a vallási és lelki szükségletek kielégítésére irányul s mindamelllett a különböző korszakok képét tisztán körvonalozva szemléltethetjük. A biblia költészete páratlan a maga egyszerűségében és fenségében; igazi, mintaszerű, prófétai költészet. A mindenség megismerését meg, nem éles, következtető és érvelő elmékre valló természettudósok közvetítik, kik ki tudnák számítani az égi testek egymástól való távolát s meg tudnák mérni a tenger mélységét: de azt az egyet tudják, hogy az egek és a szárazföld ugyanazon bölcs alkotó művei, a kinek keze a tengereket formálta. És a bölcsesség, mely ajkaikról elszállva, meggyőző az egész világ bolondságát; az igazság, melynek ígéje a velők megoszlatatásáig elhat, mindez tőlök és általok közvetített a világgal. Főszempont mindenben az örök igaz, az isteni. Ez oldalról tekintve, a biblia a végtelen teremtés mása, az élet üde forrása.

És az igazság könyve. Ennek írói mindig leplezetlenül és őszintén az igazságot beszélnek. Pedig mily nagy feladat ám: megmondani az embereknek az igazságot! Valóban ma az emberiség több évezredes történetének búvárlói sehohsem találndják az emberek bűneit és hibáit oly híven elbeszélve, mint a bibliában. Mózes nem tekint a szigorú történelmi pragmatismusra és elbeszéléseiben hiányzik a világi történetírásban megszokott érdekes, vonzó jellemfestés: de mindig híven, igazán tárja fel a saját és népe bűneit, úgyhogy szinte megdöbbenünk elbeszéléseinek hallattára. És íme Dávid és a királyok könyveinek írója mennyire meglepi az isteni dolgok felől emberileg gondolkozó elmét igaz elbeszéléseivel. Nem nagyobb és dicsőbb volna-e ma emlékek s nem rokonszenvesebb volna-e az egykori Izráel multja a jelen világ szemeiben, ha nem volna elbeszélve rólok az a sok tévedés, hiba, bűn, bálványimádás és a gyarlóság számtalan faja? Mintha csak az emberiség számára, az emberiség botránykrónikáját akarták volna megírni! És magok az evangéliom főfő alakjai is mily emberileg gondolkoztak. Megbotránkoznak az őket szeretettel tápláló és vezérlő Mesterben, magára hagyják őt a szenvedések éjszakáján s távolról nézik, mint bocsatá ki lelkét a világ bűneiért a keresztfán. És a feltámadás reggelén . . . óh akkor alig mer csak egy is hinni az igazságnak, mígnem az élet, mely a koporsóból kilelt, eloszlott minden félelmet, győzve a kishitűség felett! Pál, Péter, Barnabás, meg Márk miként viselkedtek, tudjuk az apostolok dolgainak hű előadásából és a galatai levélből. Valóságos chronique scandaleuse — egyfelől, ellenben a legfenségesebb chronique glorieuse Isten részéről. A mi e könyvben mindent áthat és megelevenít: az az isteni irgalom. Nem eszményi világnézet, nem rendszerbe szedett élelevek gyűjteménye tehát e könyv, hanem egyszerűen igaz beszéd.

És az egészben legmeglepőbb az, hogy ily mű ily emberek útján jöhetett és jött létre és pedig oly egységes, befejezett alakban, mint a hogy azt egy vallási okmánykönyvben sem találhatni. Meglepő, hogy minden egyes írónak megvannak saját jellemvonásai, mindenik rányomja íratára saját korának bélyegét, s több évszázadot átfogva különböző időszakokban írták műveiket, mégis az egész munka oly egységes, mintha egy tollból, egyfolytában származott volna. Hasonló egy befejezett lánczolatához, s mint történeti okmánykönyv az örökkévalóságot terjeszti elő az időben. E könyvben az emberi indi-

vidualitás az isteni lélek ereje által áthatva és éltetve nyer nyilvánulást. Az emberi vonás különösen észlelhető ott, a hol az örök isteni világosság ellentétéként az emberi bűn és gyarlóság árnya is előtűnik, vagy midőn az egyéni jellem mellett a saját álláspont, sőt még az iránybeli ismertető jelleg is nyilvánosan megkülönböztethető. Mert ezek az írók nem chablon-szerűleg járnak el műveik megírásában s minden egyszerűségek és szerénységök mellett sem tarthatók ám korlátolt felfogású embereknek. Ugyan Mózes fenséges alakja kiből nem költené fel a bámulat és tisztelet érzetét? Ésaiás páratlanul remek dictiója és a zsoltárok örökszép költészete épúgy mint a példabeszédek mély bölcsesége, vagy az énekek énekének gyönyörű menete egyaránt lekötik a figyelmet s gyönyörködtetik a szívet, lelket. Hol található hasonló jelenség, mint a minő a hatalmas dialektikával, fenkölt gondolkozással, kiváló írói és apostoli tehetséggel megáldott és felövezett Pál? Avagy nem épen úgy csudáljuk-e a szelid lelkű János apostolt, a ki míg egyfelől gyermekded szenteségével s előadásbeli nyelve egyszerűségével vonz, másfelől az isteni titkok mélységeinek és magasságainak nyomozására irányuló sастekintetével mindeneket vizsgálni, megismerni, hinni tanít.

Bizony csak ezek az emberek önmaguktól, saját egyéni szempontjukból tekintve másként írtak volna s a mai kor tudósai és philosophusai is másképen írnák meg a bibliát.

Erdős József.

(Vége köv.)

Közügyeink.

A b.-sámsoni ev. ref. gyülekezet örömnappja.

E nap f. hó 10-ike volt, melynek reggelén hallotta gyülekezetünk először két új harangjának hangját, melyeket ifj. Hönig Frigyes, aradi jóhírű harangöntő készített. Rég érzett hiányt oszlattott el egyházunk, s az egész gyülekezet hő óhaj-tása teljesült azok megszerzésével. Mindeddig egy 1839-ben öntetett kis harang hívta templomba a híveket, egy harang szava kísértte a halottakat a temetőbe, méltán ébredt fel tehát a vágy a gyülekezet terjedelme s népességéhez mért nagyobb harangok bírása után.

Különösen mióta a velünk együtt lakó róm. kath. atyafiak — kiknek a községben lelkészők sines — az előző évek egyikén meglévő harangjokhoz egy másikat készítették, még erősebb lett egyházunk tagjai között a harang megszerzése iránti vágy. Ámde szárnyát szegte e hő vágynak az anyagi tehetetlenség s azon szomorú tapasztalat, hogy nincs oly alapunk, melyből a hiányt fedezheszük. Segítettünk tehát magunkon úgy, a mint már több egyházak erre példát adtak. Ezelőtt 4 évvel megkezdtük husvét másodnapján a harangalap javára táncmulatságok tartását, s azok mindig oly jól sikerültek, hogy 50—74 frt tiszta jövedelmet hoztak a kitűzött alapra s így mintegy 200 frtot összegyűjthettünk.

Ezzel oly helyzetbe jutott egyházunk, hogy f. év június havában érintkezésbe léphetett fent nevezett harangöntővel, majd a megrendelést is megtehetette. Rendelt pedig az egyház két oly harangot, mely együtt 240 kilogrammot nyomjon, e súlyt azután a harangöntő úgy osztotta be, hogy az egyik 165 $\frac{1}{2}$, a másik 91 klg. súlyú lett *d* és *f* hangokkal, melyeknek összes ára, bele tudva a régi kis harang árát is, 471 frt

40 krt tett. A ki nem fizethetett összegre oly kedvező fizetési határidőket nyert egyházunk, hogy nagyobb megerőltetés nélkül képes lesz 1892. okt. 1-re tartozását leróni 5%-kal.

De most egy másik lényeges hiány, elmaradhatatlan költségek nézett az egyházra. Az új harangoknak új harangláb készítése lőn szükségessé, melyhez szakértők becslése szerint, 30 frt értékű kemény fa kelle. E kiadástól egy jószívű róm. kath. egyén, — megérdemli, hogy nevét is kiírjam, — Kis István mentette meg egyházunkat, ki kincstári földvétele által tetemes élőfához jutván, s azokat a legjobb időpontban kivágatván, ingyen felajánlotta a lelkésznek, s felhatalmazta egyházunkat, hogy azokat a tett helyről elhozathatja, mit egyházunk nem is késett igénybe venni. E tárgy annál méltóbb a felemlítésre, mert a ki ez áldozatot hozta egyházunknak, alig járt iskolába, s számos évekig uradalmi eseléd volt, majd azt elhagyván, szorgalma, ügyessége által itt 45 hold földet szerzett össze, mit egy szerencsés időpontban eladván, Medgyes-Bodzáson 160 holdat vett helyette törlesztés mellett. Volt Sámson községének bírása is 3 évig, s mint ilyen, maradandó emlékeket hagyott maga után. Sajnos, hogy ez év nyarán eltávozott községünkben, s egyházunk egy jóttevőjét veszítette el benne. Nevét a több jóttevők sorában meg fogja őrizni egyházunk. Még egy nagy feladat vár egyházunkra, melyet megoldani lesz hívatva, jelesül a lelkészlak építése, melyhez az előkészületek már meg vannak téve, s ha Isten segédelmével e nagy munkán is áteshetik, megpihenhet egy jó darab időre, s hozzá foghat az annyira szükséges törzsvagyon szaporításához, mihez adja a jó Isten az ő segédelmét.

Somogyi Lajos,

ev. reform. lelkész.

Irodalom.

A rokonság és sógorság fokainak számítása, tekintettel a magyarországi törvényesen bevett és elismert vallásfelekezetek jogviszonyaira. Az összes felekezetek lelkészei és világiak használatára írta Csiky Lajos debreczeni ev. ref. theol. tanár. XLIV. ábrával. Debreczen, 1889. 99 lap. Ára 1 forint 25 kr.

A kik tudják azt, hogy a rokonság és sógorság fokainak megállapítása körül mily sok tárgyi, sőt még alanyi nehézségek is merülnek fel az életben és hogy mily sokan vagyunk, a kik családi, házassági, örökösödési stb. ügyekben nagy hasznát vehetjük oly munkának, mely segédfonalat ad kezünkbe: azok bizonyára örömmel fogadják ezen munkát, mely a könyvpiacon e napokban jelent meg a fentebbi cím alatt. Ennek megismertetésével foglalkozunk ezen alkalommal.

Maga a munka, az előszón kívül, három részre szakad; az első: az alapvető ismereteket foglalja magában (rokonság, sógorság, közös törzs, ág, íz stb.) s egyúttal a rokonsági és sógorsági tiltott fokozatok általános fejlődésének története is ezen részben adatik elő a mózesi, a római, a keresztyén-eszászari és a kánonjogi törvényhozás alapján; a lelki, — az utánzott rokonság és sógorságról szóló tannak s az egyházi atyák ide vonatkozó nézetének ismertetése fejezi be e részt, melyhez még a r. kath. egyház végmegállapodását e kérdésben feltüntető szakasz járul. A második rész a rokonsági és sógorsági ágak és ízek kiszámításával, a családfők összeállításával fog-

lalkozik. A harmadik rész a magyarországi egyházi viszonyokat tárgyalja: a két evang. „hitfelekezetnél“ (már miért nem „egyháznál“?) a róm. kath., a görög-keleti és görög kath. egyházakban, úgyszinté az izraelitáknál. Befejezésül a vegyes házások rokonsági és sógorsági összeköttetése adatik elő bűntető törvénykönyvünknek a házassági akadályok áthágását sújtó intézkedéseivel együtt.

Elismeréssel kell elsőben is kiemelniünk szerzőnek azon fáradságát, melyet műve egybeállításánál kifejtett s azon kitartást, melylyel a nagy terjedelmű anyagot oly lelkiismeretesen feldolgozta. Együtt találjuk e munkában mind azt, a mi a rokonsági és sógorsági viszonyra vonatkozólag a több rendbeli forrásokban elszórva, ekkép tehát sokakra nézve — hozzáférhetetlenül van meg. A történeti rész gondosan elkülönítve van benne a gyakorlatitól, megkönnyítve lévén ezzel az áttekinthetőség, mely a hasonló célú munkáknál mindig kiváló figyelmet és elismerést érdemel. Fontos dolog, főleg lelkészeinkre nézve, tudni azt, hogy mely rokonok és sógorok nem eskethetők össze, melyek nyerhetnek dispensatiót és melyek kelhetnek egybe dispensatio nélkül is, — és Csiky, könyve harmadik részében, épen ezen kérdésekre felel meg, sorban fölvevén az egyes felekezeteket, és teteleit mindenütt példákkal világosítván.

Elismerésünk kifejezése azonban, nagyon természetesen, nem akadályozhat tisztünkben, hogy a munkának kisebb fogyatkozásait ki ne tüntessük. Meg vagyunk arról győződve, hogy e *b. lapok szerkesztője* nyugodtan hallgatja meg a *munka írójával* szemben teendő tárgyilagos megjegyzéseinket.

Az alapvető ismeretekről szóló részben elsőben is nagyon szerettük volna, ha a tudomány által megállapított fogalmi meghatározások néhol nem mellőztek. Az ugyanazon közös törzsből származó személyeknek nem *összeségét* nevezzük ugyanis *ágnak*; hanem csupán bizonyos *sorát*. Az sincs jogászilag mondva, hogy „a sógorságban is vannak egyenes és oldalágak, valamint ízek, — mert tudva van, hogy gradus affinitatis nulli sunt, s hogy a sógorsági viszony, csak a vérrokonságnál szokásos ízek *analogiája* szerint állapíttatik meg. Sok felesleges magyarázat is elmaradhatott volna, például ezeké: ki a szüle, ki az apa, az anya; ki a gyermek, még pedig ki a fiú, ki meg a leány stb. A respectus parentelae lényeges ismértéve sem a 4-ik, sem a 7-ik §. fel nem tünteti, holott ha szerző röviden csak annyit mond, mikép ezen viszonyról az egyik fél közvetlenül a stipes communistól veszi származását — eleget mond. Az 5. §. egy egészen elhibázott tétellel kezdődik: „A *vérfertőtetés* bűnének kikerülése céljából — úgymond — minden művelt nemzet tiltotta a házasságot azon személyek között, a kik egymással rokonsági vagy sógorsági összeköttetésben állottak“. *Vérfertőtetésre nincs dispensatio*; pedig dispensatióval igen közeli rokonomat s igen közeli sógornőmet elvehetem mai napság is. A computatio romana és c. canonica ismertetésénél a *történeti teljesség* szempontjából nagyon helyén lett volna azt megemlíteni, hogy a kánonjog ezen computatióját a germán jogból sajátította el; ennek megemlítése azért lett volna még ezen kívül is kívánatos, mert többször fordulnak elő olyas kifejezések, hogy a prot. egyház „a róm. kath. álláspontot megtartotta“. A prot. egyház álláspontja ily világítás mellett a valóságnak megfelelőbben lett volna feltüntetve. A 6-ik §. 2-ik jegyzetében két nőnek *egy időben* (hát egy vagy két évvel későbbben?) való elvétele polygamiának van bélyegezve bigamia helyett. A lelki rokonságról szóló 10. §-ból (kü-

lönben már az 1. §. „Rokonság“ definitiójából is) az tűnik ki, mintha a prot. egyház nem ismerte volna ennek házassági akadályi természetét; pedig a dolog úgy áll, hogy igenis, *ma* nem ismeri azt; de a reformatió kezdetén több németországi egyházi rendtartás figyelembe vette azt.

A második rész felette tanulságos; az anyagnak ily, legapróbb részletekig való gondos feldolgozása kiválóan alkalmassá teszi ezen munkát a gyakorlati használatra. A világos példák segítségével bármely részletkérdésre feleletet lehet nyerni.

A harmadik részben az 1567-ben tartott debreczeni zsinat, a G. Katona-féle kánonok, a József-féle házassági rendelet tárgyu intézkedéseinek szabatos ismertetése közben nagy kár, hogy az 55. lapon egy zavarólag ható kifejezés Verbőczy H. K. 107. fejezetéről így hangzik: „Ez 1723-ban kiadott jogtétel tehát a hazai törvényekre hivatkozik a sz. kánonok mellett“ stb. El sem tudjuk gondolni, miféle 1723. évben kiadott jogtételetről van itt említés. Véleményünk szerint ezen harmadik részből több ábra egészen elmaradhatott volna. Ugyan kicsoda előtt kell azt ábrákkal mutogatni, hogy senki sem veheti el anyját, hogy az atya nem veheti el saját leányát, hogy a nő nem mehet férjhez atyjához, nagyatyjához stb. ?!

Szerzőnk az 57. és 97. lapon az izráelitákról mondja, hogy ezek a rokonsági és sógorsági tiltott fokozatokat illetőleg az 1863. nov. 2. 15.940. sz. a. kelt *kir. rendelet alapján állanak*, melybe a házassági tiltott fokozatok az osztrák polg. törvénykönyv 125. §-ából vétettek át. Ez helyesen csak úgy értelmezendő, hogy az említett udvari rendelet a zsidó házasságok kötése, elválásztása stb. körüli eljárás tárgyában intézkedett ugyan; de a mi a házassági tiltott fokozatok megállapítását illeti, mind az osztr. polg. törvénykönyv, mind az említett udvari rendelet Mózes vonatkozó rendelkezéseire figyelemmel voltak. Azt sem lehet mondani, hogy az említett udvari rendeletben a dispensatio kérdése teljesen figyelmen kívül maradt volna, mert hiszen a rendelet 11-ik pontja „a házasság kötésekor létezett *valamely akadályra* nézve adandó *felmentésről*“ szól. A mi pedig Löw, „a nagy tekintélyű rabbi“ — ilyenféle nyilatkozatát illeti, hogy „a zsidók nem kérnek dispensatiót“ — erre nézve az a véleményem, hogy nem kell minden efféle nyilatkozatot készpénzül venni, mert ebből is csak a felekezeti elzárkózottság tűnik ki, s ha ki nem kerülik figyelmünket magának az idézett udvari rendeletnek ezen sorai: náluk „nem ritkán a házasságok az egyházi személyek teljes mellőzésével, csupán polgári személyek közbejöttével *tíkon* kötöttek és *ezen módon el is választatnak, a nélkül, hogy a házasságok vagy az azokból született gyermekek az anyakönyvbe bevezettetnének*“, — akkor a Löw-féle nyilatkozat értékét teljesen megismertük, mert hiszen a ki minden akadályon keresztülugrik, annak bizony a dispensatióra semmi szüksége nincsen.

Azt különben elismerem, hogy az izráeliták ebbeli viszonyai az újabb kormányi intézkedések következtében javultak.

A vegyes házások rokonsági és sógorsági összeköttetéséről szóló szakaszban szerzőnk Kovács Alberttel egyezően azt hirdeti, hogy a prot. lelkész figyelemmel *tartozik lenni* a róm. kath. fél (már miért nem egyúttal a gör. kath. és a gör. keleti fél) törvényeire s azt úgy a rokonsági, mint a sógorsági negyedik foknál is saját egyházi hatóságától való dispensatio kérésére *tartozik útasítani*, különben oly házasságot kötne egybe, mely a prot. félre érvényes volna, de a r. kath. félre nézve saját egyházi hatósága által érvénytelennek nyilváníthatná.

Ennek azután azon további hatálya volna, hogy ha ilyen esetben a r. kath. fél magára nézve megsemmisítené házasságát: *a sz. szék ítélete a prot. félt nem oldaná fel a kötelék alól*. Hát én erre azt mondom, hogy kath. író olyat nem hirdet, hogy *kath. lelkész figyelemmel tartozik lenni a prot. fél törvényeire*, sem arra nem fogunk példát találni széles Magyarországon, hogy a kath. plebános *kötelességének* ismerné a prot. félnek ilyen vagy olyan irányban való *útasítását*. Hiszen még a felség által szentesített országos törvényeket sem tartják meg, mi helyt *saját egyházuk* tanaival vagy törvényeivel összeütközésbe jönnek azok, nem hogy még a *mi egyházi törvényeinket figyelembe vennék*, avagy ahhoz való alkalmazkodásra hitsorsosainkat *útasítgatnák!!* Mi a harmadik vagy negyedik ízben rokonokat minden akadály nélkül megeskettjük, házasságuk *egyházi törvényünk s a világi törvény alapján is teljesen érvényes házasság*, s ha ezek a kath. egyházba *kitérnek*, mégis mit tesznek a kath. egyház? Azt, hogy az ilyenek részére a gyökeres felmentést szabja elő; mi más ez, minthogy a kath. egyház ezer meg ezer prot. embernek egyházi és polg. törvények szerint *érvényes* házasságát *ilyenül nem ismeri el*, mert hiszen akkor áttérés esetén a dispensatio in radice nem követeltetnék tőlök. Mit kíván *az állam* a maga *bíráitól*? Azt, hogy ismerjék a *hazai* törvényeket. Mit kívánhat *az egyház* a maga papjaitól? Azt, hogy ismerjék *saját* egyházuk törvényeit s mind maguk megtartsák, mind hitsorsosaikkal megtartassák. *Idegen egyház tagjainak saját egyházi törvényeik rendelkezéseinek megfelelő eljárásra való útasítgatása — egyik egyház papjainak sem tartozhatik kötelességei közé. Abdicatióknak nincs helye a vallásos élet terén; a melyik egyház meghunyászkodik a másik előtt, annak már vecsernyére harangoznak!* Az mondatik: „a sz. szék ítélete a prot. félt nem oldhatná fel a kötelék alól“. Természetesen! mert hiszen ma már, hála az Istennek! *egy prot. ember sem tartozik a sz. szék hatósága alá!*

A munka kiállítása különben csinos; sajtóhiba — a vi-déki nyomdák ezen réme — alig van benne, az előző V-ik lapján van mégis egy nagyobb, mikor az mondatik, hogy az *egész műnek* áttanulmányozása teszi lehetővé a harmadik rész teljes megértését, bizonyosan „az első résznek“ kellett volna a jelzett szavak helyett szedetnie.

Szerzőnk igen sok idejét áldozta fel munkája írásakor *sokak javára*; méltó mindazok támogatására, a kik az élet ezerféle szövevényes viszonyai között ily *hasznos segédkönyv* nélkül jóformán el sem lehetnek.*)

Dr. Kovács Sándor.

A prózai műfajok elmélete. Irta Acsay Ferencz, benzés tanár. Budapest. Kókai Lajos. 1889. Ára 5 frt. Hatalmas, 790 lapra terjedő nagy munkát adott ki Kókai a tudós benzés tanár e művében, melynek főszakaszai a következők: I. Bevezetés: A mondat és a szakasz. Az írásművek felosztása: A leírás; az értekezés; a történetírás. II. A szónoklat. Függelék: Az élőszóbeli előadás. A nagy munka tiszta szép hangjával, mindenütt elemző előadásával bármely nemzet irodalmának is becsületére válnék. Szerző tanulmányainak kiinduló pontját Whately és Bain angol írók rhetorikai műveik képezték, de ő

*) Midőn művem fentebbi bírálatos ismertetését hálás köszönettel vevén, ezennel kiadom, bátor vagyok egyszermind jelezni, hogy a könyv megrendelhető nálam Debreczenben, vagy Budapesten (Károly-uteza 1. sz.) Kókai Lajosnál s általa bármely hazai könyvkereskedőnél. Csiky Lajos.

nagy tárgyát nemzeti irodalmunk geniusának folyton szemmel-tartásával dolgozta fel. Nagyon sokat tanulhatunk e munká-ból; méltó tanulmányul szolgálhat az minden prózairónak, ki írásában lehető tudatosságra törekszik. Igen szívesen, készsé- ges örömmel ajánljuk.

Különfélék.

Az év utolsó előtti hónapjában vagyunk, s olvasóink jókora része még mindig hátrálékban van az előfizetési díjjal. Tisztelettel kérjük a hátrálékosokat (úgy a folyó, mint a mult évről), hogy szíveskedjenek minél előbb bekül- deni a hátrálékokat a kiadó hivatalhoz. Mi pontosan küld- jük a Lapot; pontosan kell havonként a nyomdai s egyéb költségeket fizetnünk. Joggal kérhetjük azért, hogy legké- söbb e hó folyamán összes hátrálékosaink szíveskedjenek eleget tenni kötelezettségüknek.

Debreczeni főiskola. Különösen érdekesek voltak főisko- lánkban az idei Csokonay- és Vajdai Nagy Lajos-ünnepélyek f. hó 17-én és 18-án. A Csokonai-ünnepélyen, főleg Géresi Kálmán tanár megnyitó beszédében az azon esemény fölött való öröm hangja vonult át, hogy Csokonai Vitéz Mihály sírja — teljesen rendbe hozva, csinos vasrácesal körülvéve — az napon, november 17-én adatott át a nyilvánosságnak. A meg- nyitó beszéd alapján vessünk egy rövid visszapillantást a Cso- konai iránt koronként fellobbanó kegyelet történetére. 1805-ben, mindjárt a költő temetése után, a főiskola akkori széniora, D o m b y Márton egy csinos latin feliratú fejfát helyezett a sírhalomra. Harmincz év alatt az a fejfa teljesen elpusztulván, 1836-ban V e e s e y József és P é c z e l i József kezdeménye- zésére begyült egy akkora összeg, hogy azon a sírra egy, három öl magas vasoszlopot állíthattak. Még előbb, 1821-ben J ó z s e f nádor főiskolánknak adományozta Csokonainak F e r e n c z y által készített gyönyörű carrarai márvány mellszobrát. A költő születésének százados évfordulóján, 1873-ban egy nagyobb hullámokat vert mozgalom eredményeként létrejött a főisko- lánk délkeleti sarkán álló hatalmas ércz-szobor. A vas-síremlék felállítása után 53 esztendő telt el ez évig, hogy a síron sem- minemű javítás nem tétetett. Ez indította főiskolánk ez évi derék széniorát, Sz a b o l e s k a Mihályt arra, hogy felhívást intézzen Debreczen polgárságához a sírrenoválása érdekében. E fölívásnak meglepő eredménye lett. Rövid pár hónap alatt ötödfélszáz forintnyi összeg gyűlt össze e kegyeletes ezélla, melyből a nagy költő sírja immár tágas, 20 méternyi terje- delmű vasrácesal körülvéve, újjá alakítva s minden oldalán fákkal beültetve van. A főiskolai ifjúság már az iskolai ünne- pély előtt kiment a Hatvan-utczai temetőbe s egy Csokonai- dallal fölavatta mintegy a költő megújított emlékoszlopát. Csak hadd is lángoljon ifjaink keblében az eszményekért való lelkesedés tüze! — Másnap, 18-án V a j d a i N a g y L a j o s n a k, az énekkar nagy nevű alapítójának emlékére tartatott szép ünnepély, melynek kiemelkedő mozzanata volt Balogh Ferencz énekkari felügyelő tanár remek beszéde, melyet köze- lebb egész terjedelmében hozni fog lapunk.

Gönczy Pál államtitkár immár nyugalomba vonult s Bu- dapestről hevesmegyei birtokára, Karácsondra költözött, hogy ott éljen kedvelt gazdálkodásának — s kétségkívül az általa oly előszeretettel és sikerrel művelt irodalomnak. Ő Felsége, a király, „sok évi szolgálata közben a tanügy terén szerzett ki- váló érdemei elismerésül“, a Szent István-rend kiskeresztjét adományozta a nyugalomba vonuló államtitkárnak. Gönczy érdemei előtt tisztelettel hajolhat meg a haza s ebben a mi re- formátus egyházunk is, melynek ő mindenha hű, buzgó mun- kában tevékeny fia volt. Kívánjuk, hogy hosszú időn át folyta- tott áldásos munkássága után legyen nyugalmi ideje is még igen hosszú, s mert nála semmittevő nyugalomról szó sem le- het, általunk jól ismert tettvágyó nemes lelke gondolataival munkálkodjék még igen sokáig hazája, egyháza s szeretett kedves családja boldogítására.

Protestáns Irodalmi Társaság. Mint Budapestről értesü- lünk, a Zsilinszky Mihály lemondása folytán megüresedett iro- dalmi társasági titkári hivatalra a szerkesztő és pénzügyi bi- zottság legközelebbi mult ülése Kenessey Béla hittanárt desig- nálta s ideiglenesen, a tavasszal tartandó közgyűlésig őt bízta meg úgy a titkári, mint a szerkesztői teendőkkel. Ezek szerint a Szemlének szellemi részét illető küldemények mind hozzá címmezendők (lakása: IV. ker. Várház-körút 16. sz. II. em. 16. ajtó). A Szemle sajtó alatt van s december elején fog megjelenni 14—15 íven. — Örömmel közöljük e hírt. Szeret- jük, hogy a lemondott Zsilinszky helyére egy munkabíró ifjú tehetség, egy képzett theologus állíttatván, egyfelől biztosítva van a rég várt Szemle mielőbbi megjelenése s másfelől az új szerkesztő neve biztosíték, hogy a Szemle magas egyháziro- dalmi színvonalon fog állani.

Lelkészjelölések. A nagykárolyi egyházmegyébe kebelezett p a r a s z n y a i lelkész-tanítóságra kijelöltettek Kéry Pál pa- pos, Sárközi Ignác pusztadaróczi rendes, s Túróczy Gyula mérki segédlelkészek. — A f.-szabolcsi egyházmegyében levő b e n k i lelkészi állomásra pedig Barcsa Endre, Csepelyi Menyhért, Pataki Lajos, Sárközi Ignác és Ujlaki Lajos je- löltettek ki.

Menyhárt János-alapítvány. (Huszonnegyedik kimutatás). Ujabban ez alapítványra Fogarasi Bálint lelkészjelölt úr Utrechtből, Hollandiából 1 frtot küldött be hozzám. A már nyugtázott 362 frt 98 krral együtt az alapítvány takarékpénz- tárbán levő eddigi összege 363 frt 98 kr. Debreczen, 1889. november 21. Csiky Lajos.

Károli Gáspár emléke. Fogarasi Bálint lelkészjelölt úr Utrechtből, Hollandiából Károli Gáspár szellemi emlékére 1 frtot küldött; Vadas Gyula esermői segédlelkész-tanító úr pe- dig tanítványai krajezárjait kiegészítve, a két ezélla szintén 1 frtot küldött. Csapó Péter nevelő és segédlelkész úr végre 1 frt 75 krt juttatott hozzám, melyből 85 krt a síremlék, 90-et pedig a szellemi emlék alapjához tettem. Bejött eddig lapunk- nál a síremlékre 136 frt 72 kr, a szellemi emlékre 132 frt 96 kr, időközi kamattal együtt 270 frt 56 kr, mely összeg taka- rékpénztárban kamatozik. Debreczen, 1889. november 21. Csiky Lajos.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**